

PROFILUL CULTURAL AL STUDENȚILOR CU NIVEL DIVERGENT AL DEZVOLTĂRII INTELIGENȚEI EMOȚIONALE

THE CULTURAL PROFILE OF STUDENTS WITH DIVERGENT LEVELS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT

Elena RUSU,
lector superior,
Universitatea de Stat din Tiraspol

*Culture enables strengthening of the didactic professionalism, creates opportunities for successful social adaptation through emotional intelligence (EQ), generating increasing of the professional culture level. Students who have a well developed **emotional intelligence** have more opportunities in their successful social adaptation through their emotional culture and competences. They can correctly identify and manage not only their own emotions, but others' emotions too. They are better seen in the working groups, they are more cooperative, more strongly motivated intrinsically and they can avoid and resolve conflicts that arise. They are more optimistic.*

Exigențele de calitate solicitate de învățământul superior contemporan revendică formarea unor generații emancipate intelectual, purtătoare de valori autentice durabile, a modelelor social-culturale competitive, a stilurilor și atitudinilor comportamentale civilizate.

Obiectivul primordial al învățământului superior pedagogic modern constă în formarea resurselor umane cu un profil cultural avansat, cu competențe de actori sociali armonios dezvoltati și performanți din punct de vedere profesional, moral, relațional. În acest sens, orice politică educațională, angajată major într-o reformă esențială privind pregătirea cadrelor didactice, include astăzi anumite priorități ce țin de revalorificarea paradigmei culturale, a profilului cultural al educatorilor, precum și a practicilor de formare a acestora.

Activitatea cadrului didactic se deosebește în mod esențial de alte activități profesionale și pretinde de la viitorii educatori un sistem de competențe speciale, care ar garanta reușita în

activitate și ar susține adaptarea la cerințele și specificul profesiei didactice. În mare măsură, aceste imperative sunt direct dependente de nivelul dezvoltării culturii profesionale și de profilul cultural individual. Iată de ce dezvoltarea optimă a culturii profesionale a studenților de la facultățile cu profil pedagogic, formarea la ei a unui profil cultural avansat, implică prezența competențelor nu numai de ordin cognitiv sau intelectual, care au la bază inteligența generală sau IQ, dar și a celor de ordin afectiv sau emoțional, fundamentate de inteligența emoțională (IE).

Analizând contradicțiile din realitatea conjuncturală, atestăm faptul că cele mai complexe, dificile și variate probleme cu care se confruntă în prezent cadrele didactice în activitatea profesională sunt, în fond, de natură emoțională și țin de nedezvoltarea inteligenței emoționale. Stresul, anxietatea, frustrările, extenuarea emoțională, situațiile conflictuale frecvente și alte implicații observate la profesori au generat interesul științific asu-

pra studierii necesității dezvoltării și posedării inteligenței emoționale de către studenți. Dezvoltarea inteligenței emoționale trebuie să reprezinte o prioritate a formării inițiale a viitorilor profesori, servind drept model de referință semnificativ în asigurarea culturii profesionale, a calității, reușitei și eficienței activității didactice.

Având rolul primordial de activare și stimulare a componentelor funcționalității culturii profesionale, *inteligenta emoțională* este un predictor mai de încredere în asigurarea comportamentului echilibrat, motivat, orientat valoric, constructiv, sociabil – acestea actualmente fiind competențe tot mai relevante, apreciable și valoroase.

De cele mai multe ori, în școala superioară sunt acceptate și valorificate competențele cognitive sau intelectuale, crezându-se că anume acestea garantează nivelul culturii profesionale și reușita în viitoarea activitate didactică, trecând pe plan secundar formarea competențelor emoționale sau a *inteligenței emoționale*. Potrivit opiniei lui M. Cojocaru-Borozan, „*inteligenta emoțională reprezintă, de fapt, o metacapacitate, de care depind maniera și eficiența cu care un subiect folosește atât inteligența cognitivă (IQ), cât și alte capacități*” [1, p.57]. Inteligența emoțională facilitează semnificativ consolidarea profesionalismului pedagogic, creând oportunități pentru adaptarea socială cu succes și sporirea nivelului de cultură profesională.

Ne-am obișnuit deja să raportăm totul la gândire, intelectualizând orice, punând IQ pe prim plan, ignorând nemotivat aspectele afective, fără a conștientiza că anume acestea guvernează comportamentul nostru din umbră. Mai multe studii empirice ale excelenței profesionale au demonstrat că inteligența emoțională este un factor

mai sigur al succesului profesional decât IQ-ul, evocându-se raționamentul că inteligența emoțională, ca parte componentă a competențelor emoționale, au un rol adesea semnificativ în realizările din activitățile profesionale decât abilitățile cognitive: or, e puțin să ai cunoștințe, trebuie să poți administra și comunica aceste cunoștințe. Convingerile lansate sunt sprijinite de Steven J. Stein și Howard E. Book, care consideră că „*indiferent cât am fi de deștepti, dacă îi îndepărtăm pe ceilalți printr-un comportament agresiv, dacă suntem neatenți la felul în care ne prezentăm și nu avem suficientă rezistență la stres, nimeni nu va sta în preajma noastră pentru a vedea ce IQ ridicat avem*” [9, p. 5].

Inteligența emoțională este considerată drept capacitate personală de identificare și gestionare eficientă a propriilor emoții în raport cu scopurile personale, care are o valoare extrem de mare în viitoarea activitate educațională, deoarece asigură gestionarea competentă a energiei afective, a trăirilor emoționale, dându-le nuanță constructivă și determinând potențialul competențelor emoționale. Fiind o rezultantă a profilului culturii profesionale, inteligența emoțională determină potențialul de a însuși abilități practice bazate pe anumite elemente: *conștiința propriilor afecte, reacții și resurse, motivație, autocontrol, empatie, sociabilitate*. Inteligența emoțională arată proporția în care s-a izbutit să se transfere acest potențial în randamentul profesional.

Prezența inteligenței emoționale la studenții pedagogi este oportună, deoarece poate prezice o carieră satisfăcătoare și un leadership eficient, oferindu-le studenților competențe emoționale deja consolidate, pentru ca activitățile didactice, în care se vor im-

plica pe viitor, să se desfășoare productiv și acceptabil încă de la începutul carierei pedagogice. Totodată, IE îi orientează pe studenți spre importante dimensiuni ale formării profesionale:

- *dezvoltarea carierei* – posedarea unei mentalități sănătoase, aprecierea adecvată și echilibrată a acțiunilor și stărilor sale emoționale, exploatarea rezonabilă a cunoștințelor, emoțiilor și statutului său social;
- *dezvoltarea abilităților manageriale* – posedarea abilităților de control, corecție și persuasiune, de comunicare eficientă intra- și interpersonală, abilități de gestionare corectă a conflictelor și situațiilor social-emoționale dificile;
- *dezvoltarea abilităților de colaborare și lucrului în echipă* – posedarea conștiinței sociale, a responsabilității colective, a empatiei, a capacităților de a fi cooperant, activ, precum și aptitudinea de a construi și menține relații corecte cu cei din jur.

Aceste dimensiuni își lasă amprenta nemijlocit asupra profilului cultural al studenților, motivându-i să fie, mai curând, „contribuabili” decât *consumatori*, a componentelor inteligenței emoționale. Stăpânirea de către studenții a unor elemente de inteligență emoțională stimulează și încurajează competența emoțională și

încrederea în sine, îi ajută să se descurce mai bine în societate, să se împotrivescă tendințelor nocive, să analizeze oportunitățile și presiunile sociale, să construiască și să mențină relații interpersonale eficiente.

Studiul realizat în cadrul Universității de Stat din Tiraspol pe un eșantion de 104 persoane a scos în evidență mai multe aspecte ale profilului cultural și necesitatea prezenței, precum și valoarea inteligenței emoționale la studenții de la facultățile cu profil pedagogic, indicând o mulțime de avantaje în pregătirea lor pentru activitatea didactică.

Pentru a avea o imagine clară, neambiguă, a profilului cultural la studenții pedagogi, și în vederea identificării nivelului dezvoltării inteligenței emoționale la ei, am apelat la *modelul IE*, elaborat de *Goleman D.*, [6, p. 26], integrat în bateria de teste pentru cunoașterea inteligenței emoționale, în funcție de nivelul dezvoltării celor *cinci componente/domenii semnificative* de aptitudini ale inteligenței emoționale – BTPIE (Wood, Tolley, 2003) [9]. Astfel, acest model este considerat unul din cei mai rentabili în identificarea profilului cultural și a valorii inteligenței emoționale în activitățile educaționale și profesionale, deoarece reflectă prezența competențelor emoționale de ordin personal și social.

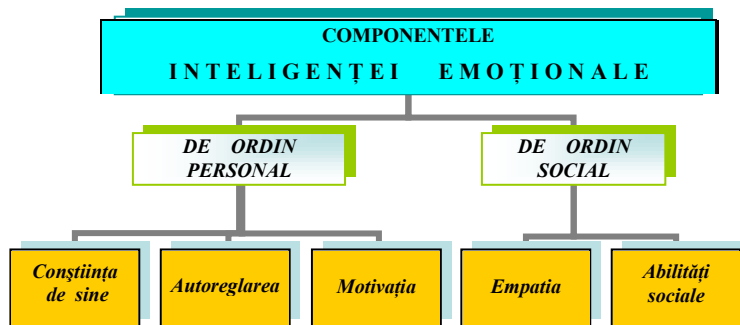

Fig. 1.1. Modelul inteligenței emoționale după Goleman D. (2000)

Goleman D. constată că toate cinci componente structurale sunt legate într-un mod complex, iar capacitatea de a folosi eficient oricare dintre ele este legată de gradul în care posedăm una sau mai multe din aceste elemente. Cu alte cuvinte, există un sistem fundamental care le străbate pe toate.

Calitatea dezvoltării inteligenței emoționale a reprezentat nivelul dezvoltării celor cinci componente structurale ale inteligenței emoționale (determinate de modelul Goleman), într-un sistem de competențe exprimate în:

1. Conștiința de sine – cunoașterea și înțelegerea propriilor emoții, resurse și intuiții:

- *Percepția propriei vieți afective:* recunoașterea emoțiilor, sentimentelor și a efectelor lor;
- *Autoaprecierea corectă:* cunoașterea propriilor forțe și slăbiciuni;
- *Încrederea în sine:* un puternic simț al valorii personale.

2. Autoreglarea – capacitatea de a dirija și controla propria stare emoțională:

- *Autocontrolul:* ținerea sub control a emoțiilor și impulsurilor;
- *Onestitatea și credibilitatea* (inspirarea încrederii): respectarea standardelor de integritate;
- *Conștiințiozitatea:* asumarea răspunderii pentru prestațiile personale;
- *Adaptabilitatea:* flexibilitate în fața schimbărilor;
- *Spiritul inovator:* deschiderea spre noi idei, abordări și noi informații.

3. Motivația – canalizarea sentimentelor pentru atingea anumitor scopuri:

- *Dorința de a reuși:* străduința de a progresa sau a atinge nivelul excelenței;
- *Implicarea:* alinierea la obiectele comune ale grupului sau ale organizației;

- *Inițiativa:* disponibilitatea de a acționa ori de câte ori se ivește o oportunitate;

- *Optimismul:* perseverența în atingerea obiectivelor, în ciuda obstacolelor sau nereușitelor.

4. Empatia – perceperea sentimentelor, nevoilor și preocupărilor celorlalți:

- *Înțelegerea celorlalți și felul lor de a privi lucrurile:* trăirea sentimentelor celorlalți și participarea activă la preocupările sau îngrijorările lor;

- *Susținerea/încurajarea celorlalți ca să evolueze:* perceperea posibilităților de progres ale altora și ajutorul de a-și dezvolta talentele;

- *Simțul de orientare în serviciu:* a anticipa, a identifica și a împlini cerințele altor persoane;

- *A ști să valorifici diversitatea etnică și rasială:* a cultiva oportunități prin intermediul oamenilor de diverse origini.

5. Abilități sociale (sociabilitatea) – stabilirea de relații, influența, comunicarea, managementul conflictului, conducerea, colaborarea, cooperarea, capacitatea de lucru în echipă, inducerea celorlalți a reacțiilor dorite:

- *Exercitarea influenței:* folosirea unor tactici eficiente de persuasiune;

- *Comunicarea:* ascultarea și receptivitatea în transmiterea mesajelor convingătoare;

- *Aplanarea conflictelor:* negocierea și rezolvarea divergențelor;

- *Arta conducerii:* inspirarea și conducerea membrilor grupurilor;

- *Catalizarea schimbărilor:* inițierea sau gestionarea schimbărilor care intervin;

- *Crearea de legături:* crearea și întreținerea relațiilor avantajoase;

- *Colaborarea și cooperarea:* conlucrarea cu ceilalți la îndeplinirea de scopuri comune;

- *Munca în echipă*: crearea sinergiei de grup întru realizarea obiectivelor colective [6, p. 28].

Experimentarea în praxisul educațional universitar, cu toate dificultățile și riscurile scontate, este cea mai sigură cale de cunoaștere a inteligenței emoționale la studenții pedagogi și de intervenție ameliorativă justificată, motivată și eficientă.

Studiul pedagogic a avut un caracter observațional-experimental și s-a desfășurat în *trei etape: constatare, formare și control*, fiecare din ele având predicțiile sale specifice și propriile particularități metodologice.

Etapa de constatare a cercetării a avut ca scop cunoașterea mai profundă a realității fenomenelor investigate prin analiza și identificarea sistemului de procedee și metode, care au permis evaluarea nivelului de dezvoltare a inteligenței emoționale la studenți. Astfel, în urma acestor acțiuni au fost determinate niveluri divergente a variabilelor cercetate, derivate din dimensiunile inteligenței emoționale, incluzând caracteristicile cantitative și calitative ale principiilor studiate. Fiecare nivel de dezvoltare a determinat o anumită surprindere a calității indicatorilor inteligenței emoționale, devenind totodată și o condiție pentru ridicarea la alt nivel al inteligenței emoționale. Astfel, aceste rezultate au constituit un punct de plecare în inițierea și desfășurarea programului formativ centrat pe dezvoltarea inteligenței emoționale. În experimentul de constatare au participau grupa experimentală și grupa de control.

Proiectarea și desfășurarea *programului formativ centrat pe dezvoltarea inteligenței emoționale la studenții de la facultățile cu profil pedagogic* a avut ca sarcină invocarea repercusiunilor pozitive și valoroase asupra dez-

voltării personale și profesionale a viitorilor profesori, asigurându-le exprimarea potențialului afectiv și intelectual în plan calitativ și cantitativ. Totodată, în propulsarea formării inteligenței emoționale s-a ținut cont și de unele rigori ale științei educației, care au servit ca determinate ale randamentului și eficacității IE. Demersul metodologic formativ a inclus o cale rațională, premeditată și justificată, avansată printr-un *algoritm procedural*, care a și condiționat strategiile specifice de formare, determinând structurile, condițiile și cauzele obiective și subiective ale procesului de formare a inteligenței emoționale la studenți.

Intervențiile formative s-au efectuat pe un eșantion de 54 de subiecți: – 28 studenți de la facultatea Litere și 26 studenți de la facultatea Fizică, matematică și tehnologii informaționale a Universității de Stat din Tiraspol.

Metodele aplicate la etapa formativă au avut un caracter *polifuncțional*, în sensul că au participat simultan sau concomitent la îndeplinirea mai multor obiective invocate. Astfel, acreditarea metodelor s-a realizat prin următoarele *funcții specifice*:

- *funcția cognitivă* – a dus la cunoașterea reală a comportamentelor proprii și însușirii procedurilor de acțiune spre formarea inteligenței emoționale;
- *funcția formativ-educativă* – a contribuit la formarea inteligenței emoționale prin noi abilități emoționale, noi atitudini, sentimente, comportamente afective;
- *funcția instrumentală* – a servit drept tehnică de executare a activității formative, mijlocind atingerea obiectivelor preconizate;
- *funcția normativă* – a optimizat și ameliorat acțiunile de formare a IE.

Opțiunea noastră pentru anumite metode a constituit o decizie de mare complexitate, deoarece alegerea s-a făcut ținând cont de finalitățile scontate, de conținutul procesului formativ, de psihosociologia grupurilor implicate în cercetare, de particularitățile de vârstă și cele individuale ale studenților. Activitățile psihopedagogice au avut drept tendință de bază fixarea clară, expresivă, îndrumarea cât mai bună a subiecților în tot ce au de făcut.

Implementarea programului formativ a pretins de la subiecții investigați conformarea și executarea mai multor imperative:

- reverența oportunității participării la programul formativ de dezvoltarea a IE;
- atribuirea responsabilității și atitudinii pozitive față de problema formării IE;
- susținerea integrității și coerenței eforturilor de formare a inteligenței emoționale;
- constituirea relațiilor și ambianțelor potrivite pentru desfășurarea tehnicilor formative;
- conștientizarea celor desfășurate, fără a ignora sau a omite vreun detaliu;
- identificarea și acceptarea propriilor emoții și sentimente legate de circumstanțele stabilite, conștientizând cu claritate nuanțele acestora.

Programul de dezvoltare a inteligenței emoționale s-a desfășurat în cinci direcții de formare, consolidare și ameliorare a IE: **autoreglarea, conștiința de sine, motivația, empatia și abilități sociale**. Fiecare din aceste direcții a urmărit dezvoltarea și armonizarea intra- și interpersonală a studenților pe mai multe arii de competență, pregătindu-i pentru a se integra cu succes și a fi compatibili în viitoarele activități profesionale.

Programul formativ a inclus mai multe activități psihopedagogice, care au fost ca o provocare dificilă, dar productivă pentru participanți, urmărind *scopul* sprijinirii dezvoltării inteligenței emoționale la studenți, însușirea de noi experiențe și valori, formarea autoreglării, a conștiinței de sine, a empatiei, acceptarea comportamentelor afective diverse, susținerea încrederii în eficiența procedeelelor și acțiunilor de grup, recunoașterea de către studenți a propriilor avantaje și vulnerabilități. Esențial în cadrul programului formativ era prudenta selectare a conținuturilor și buna organizare a strategiilor de acțiune, pentru dezvoltarea sinergică a IE și componentelor ei structurale, precum și monitorizarea cât mai profundă a exersării abilităților practice. O atenție sporită s-a acordat evaluării expresivității, echilibrului și stabilității emoționale, manifestate în cadrul activităților psihopedagogice, conștientizării de către participanți a reușitelor și nereușitelor emoționale în comportamentele sale și reacțiile la aceste forme.

Activitățile psihopedagogice ne-au oferit posibilitatea reală de-a observa, a stimula și a ghida procesul individual de formare a capacităților inteligenței emoționale la participanți. Totodată, ne-a permis crearea unor oportunități efective de schimbare și amplificare a competențelor de gestionare și exprimare inteligentă a emoțiilor precum și acumularea de practici emoționale. Simularea trăirilor emoționale concrete, organizarea situațiilor problematizate și dezbaterilor, unde fiecare avea posibilitatea de-a exterioriza opiniile și nevoile sale, a scos în evidență și mai mult resursele emoționale ale fiecărui participant (în cele mai multe cazuri, nevalorificate până la momentul dat), a conturat

profilul cultural și cel emoțional, accentuând progresele înregistrate.

Achizițiile obținute în cadrul programului formativ au amplificat la studenții pedagogi atitudinile pozitive față de sine, optimizarea personală, formarea abilităților de relaționare și colaborare cu membrii grupului, a consolidat unitatea grupului, a stimulat dispoziția de a oferi feed-back-uri pozitive celor din jur.

Formarea inteligenței emoționale la studenții pedagogi a remediat trăirile, în mod autentic, a emoțiilor și a sporit acceptarea emoțiilor conștientizate, semnificând asumarea responsabilității propriilor trăiri afective și deschiderea atât față de cele plăcute, cât și față de cele neplăcute. Conștientizarea emoțională, ca pilon fundamental al IE, a fost percepută de tineri ca o trăire a experienței prezente, și nu a ceea ce au simțit în trecut. Această componentă a actualizat tot ceea ce au simțit, scoțând în evidență cauzele declanșării emoțiilor și oferindu-le posibilitatea de-a aprecia adecvat realitatea existentă, asigurându-le, totodată, puterea de a fi echilibrați, a gândi limpede și a nu fi influențați de emoțiile trecute.

Programul formativ a contribuit eficient la consolidarea potențialului afectiv al studenților, garantându-le oportunități și posibilități obiective de direcționare spre un progres a comportamentului afectiv și descoperirea intra- și interpersonală. În cadrul activităților, au fost create premise reale de satisfacere a necesităților de auto-dezvoltare emoțională și educare a competențelor de ordin afectiv. Conștientizarea perspectivelor inteligenței emoționale, atât în viața personală, cât și cea profesională, a condus la mobilizarea activă și reflecții apreciable privind ameliorarea și antrenarea

experiențelor emoționale și avansarea profilului individual.

Cu toate că programul formativ a adunat tot ceea ce este mai bun pentru formarea IE la studenții pedagogi, trebuie menționate și *implicațiile de bază* de la această etapă:

- *Durata* – dezvoltarea IE durează mai mult decât dezvoltarea IQ. Inteligența emoțională însemnând schimbare, schimbarea cere însă timp. De aceea învățarea se va produce și după încheierea programului formativ;
- *Motivație* – motivația participanților la programul de formare a IE a fost mai mare, mai pozitivă și mai potrivită fiind axată pe performanțele personale și profesionale;
- *Dinamica* – învățarea IE nu poate fi lineară, schimbarea nu se petrece dintr-o dată, uneori au loc variații și modificări destul de esențiale a comportamentului emoțional;
- *Educarea* – cultivarea inteligenței emoționale implică o remodelarea nu numai a unei calități separate dar a întregului comportament.

Drept călăuză pentru asigurarea unei organizări eficiente la etapa finală au servit respectarea mai multor *principii* metodologice, cum ar fi: principiul obiectivității; principiul libertății gândirii; principiul unității dintre judecățile constatative și cele evolutive; principiul individualizării; principiul rentabilității acțiunilor; principiul unității dintre calitativ și cantitativ.

Indicatorii de estimare a inteligenței emoționale la această etapă au inclus:

- evoluția nivelului dezvoltării componentelor structurale ale IE – *autoreglarea, conștiința de sine, motivația, empatia și abilitățile sociale*;
- autoevaluarea progreselor individuale a studenților pedagogi în formarea IE;

- examinarea schimbărilor comportamentului afectiv individual și de grup al studenților.

Analiza și interpretarea datelor experimentului de control a permis stabilirea performanțelor obținute pentru fiecare componentă structurală a IE,

fixând frecvența dimensiunilor valorice și a distincțiilor realizate. Nivelul final de formare a inteligenței emoționale a fost obținut prin estimarea calității statistice a „valorii mediale” și consemnarea diferențelor evolutive.

Tabelul 1.1

Rezultatele comparative la etapa finală pentru grupa experimentală

	IE mare		IE medie		IE mică	
	const.	control	const.	control	const.	control
	%	%	%	%	%	%
Autoreglarea	25	35,7	39,3	46,4	35,7	17,9
Conștiința de sine	17,9	28,6	25	39,3	57,1	32,1
Motivația	28,6	39,3	32,1	42,8	39,3	17,9
Empatia	35,7	39,3	39,3	46,4	25	14,3
Abilitățile sociale	32,1	39,3	39,3	50	28,6	10,7
Media	27,9	36,4	35	45	37,1	18,6
Diferența (d)	8,5		10		18,5	

Examinarea reflectărilor statistice obținute a condus la constatarea performanțelor comprehensibile a nivelului de dezvoltare a inteligenței emoționale în grupa experimentală.

Diferențele înregistrate atestă o creștere semnificativă a nivelului general de dezvoltare a IE.

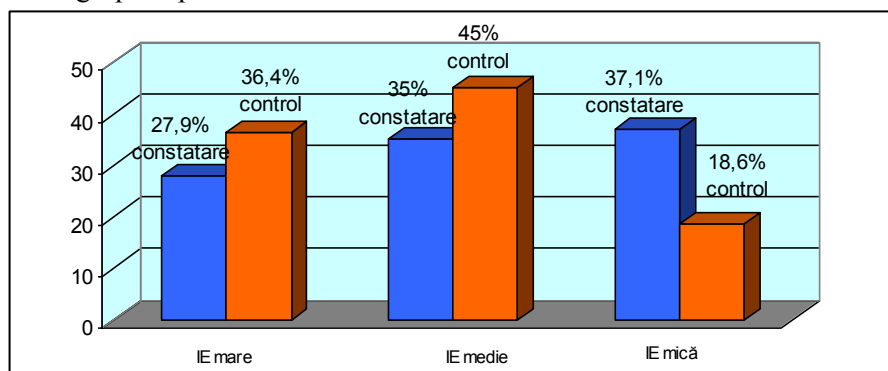

Figura 1.2. Diferențe valorice la etapa finală pentru grupa experimentală

Predominant distribuția indicilor în grupa experimentală a migrat de la nivelul mic spre nivelul mediu, ceea ce denotă micșorarea esențială a subiecților cu nivel scăzut și confirmă valoarea impactului pozitiv al formării inteligenței emoționale. Fenomenul acesta are o explicație logică, deoarece putem remarca faptul că o abilitate cu caracter emoțional se poate însuși doar într-un mod etapizat, respectând

o anumită consecutivitate (nu este posibil ca într-un timp atât de redus, în care am aplicat programul formativ, să obținem rezultate maxime). Cu toate acestea diferențele înregistrate atestă o creștere semnificativă a nivelului general de dezvoltare a IE.

Examinarea rezultatelor obținute de grupa de control la etapa finală atestă schimbări neesențiale, exprimate printr-o ușoară creștere a nivelului

unor componente ale inteligenței emoționale, comparativ cu datele înregistrate la etapa de constatare. Dacă remarcăm faptul că programul de formare nu a fost aplicat la această grupă și activitatea studenților s-a reali-

zat în mod obișnuit, atunci putem observa că dezvoltarea proceselor inteligenței emoționale au o evoluție foarte lentă, slabă, încetă, iar unele componente atestă chiar o stagnare.

Tabelul 1.2

Rezultatele comparative la etapa finală pentru grupa de control

	IE mare		IE medie		IE mică	
	const.	control	const.	control	const.	control
	%	%	%	%	%	%
Autoreglarea	26,9	26,9	38,5	42,3	34,6	30,8
Conștiința de sine	15,4	15,4	34,6	38,5	50	46,1
Motivația	26,9	30,8	30,8	34,6	42,3	34,6
Empatia	34,6	34,6	23,1	26,9	42,3	38,5
Abilitățile sociale	34,6	34,6	34,6	38,5	30,8	26,9
Media	27,7	28,4	32,3	36,2	40	35,4
Diferența (d)	0,7		3,9		4,6	

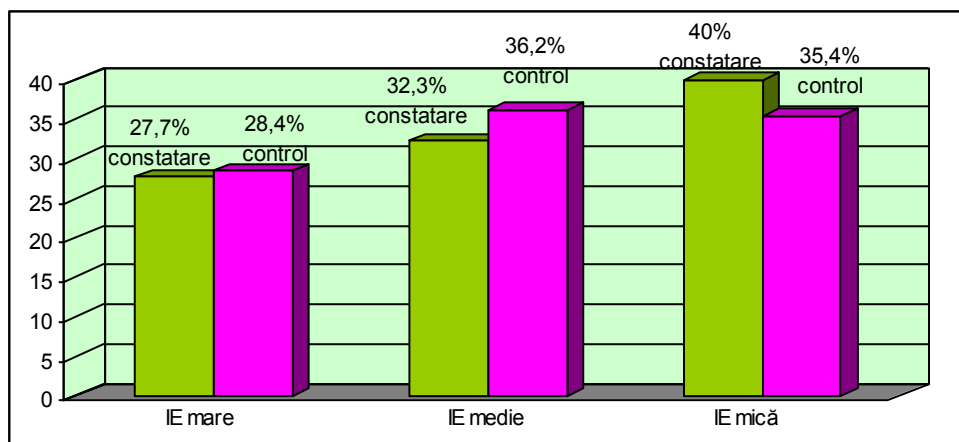

Figura 1.3. Diferențe valorice la etapa finală pentru grupa de control

Estimarea rezultatelor studenților din grupa experimentală la etapa finală a evidențiat etalarea capacităților constructive în identificarea și valorificarea căilor de îmbunătățire a inteligenței emoționale. Drept confirmare a achizițiilor capacităților inteligenței emoționale și a valabilității aplicării programului formativ sunt rezultatele spornite stabilite în grupa experimentală. Datele înregistrate în grupa de control arată că dezvoltarea IE rămâne intactă în absența unor eforturi de dezvoltare competentă a inteligenței emoționale.

Procesarea rezultatelor obținute în cadrul cercetării ne-a permis să analizăm dacă eforturile de dezvoltare a inteligenței emoționale la studenți au avut efect. Evaluarea capacităților ce țin de inteligența emoțională vizează, în mare măsură, atitudinile față de reușitele obținute, bucuriile avute, de satisfacțiile primite în urma atingerii scopurilor, de gradul de implicare emoțională în relații cu alte persoane. Astfel, generalizând implicațiile experimentale, putem stabili anumite profiluri culturale ale studenților cu nivel divergent

de dezvoltare a inteligenței emoționale. Cu siguranță că acestea sunt valabile și utile pentru a servi ca sistem de referință.

Studiile experimentale inițiale ne-au demonstrat că o bună parte din studenții investigați posedau un control insuficient (sau slab) asupra emoțiilor și că, de multe ori, nici nu percepeau adecvat stările sale afective. Astfel, fiind copleșiți de anumite emoții (de cele mai multe ori negative), ei aveau dificultăți în identificarea cauzelor care le-a provocat și în controlul asupra exprimării lor. Când emoții ca mâhnirea, îngrijorarea, supărarea, deprimarea erau de mare intensitate și durata lor depășea anumite limite, acestea se transformau în extreme periculoase – anxietate, furie necontrolată, gelozie, anti-patie. În urma aplicării programului formativ, s-a reușit prevenirea și echilibrarea acestor stări, iar pentru unele chiar înlăturarea și evitarea lor.

Dimensiunile pentru care s-au înregistrat cei mai mari indici, după intervențiile formative, se raportează la stabilirea relațiilor interpersonale și cunoașterea emoțiilor celorlalți. În timp ce pentru alte trăsături ale inteligenței emoționale și în special, care țin de cunoașterea personală, autocontrolul emoțiilor negative, înțelegerea cauzelor care provoacă nemulțumirea sau supărarea, elaborarea unor soluții pentru rezolvarea situațiilor de conflict, relaxarea în momentele de furie – aprecierile sunt mai modeste, ceea ce sugerează nevoia unor antrenamente mai frecvente. Considerente speciale am putea atribui motivației afective, care a și determinat satisfacerea sentimentală și confortul emoțional al fiecărui student în cadrul grupului de lucru. Nevoia de a fi apreciat, respectat, simpatizat de colegi i-a motivat afectiv la un comportament constructiv și satisfacerea așteptărilor sentimentale. Dând dovadă

de încredere și înțelegere față de cei din jurul lor, studenții se simțeau motivați emoțional de faptul că colegii le înțeleg sentimentele și emoțiile trăite. Motivația afectivă i-a încurajat pe subiecți și la o adaptare socială mai ușoară, inspirându-le atașamentul și bucuria apartenenței și utilității lor la un grup. De asemenea, s-a constatat că abilitățile sociale, empatia, motivația și conștiința de sine corelează cel mai puternic cu comportamentul emoțional inteligent, spre deosebire de auto-reglare, care a corelat slab.

Complexitatea activităților psihopedagogice aplicate în cercetarea experimentală a fost orientată spre formarea, ameliorarea și consolidarea componentelor structurale ale inteligenței emoționale, având drept finalitate sporirea și extinderea nivelului de dezvoltare al IE. Calitatea dezvoltării nivelului inteligenței emoționale este reprezentat într-un sistem de competențe. Astfel, studenții pedagogi care au înscris un *nivel înalt* al IE au manifestat următoarele calități:

- *Nu le este teamă să-și manifeste sentimentele. Își exprimă sentimentele clar și direct, utilizând fraze care încep cu: „Eu simt ...”;*
- *Nu sunt dominați de sentimente negative, precum teama, grijile nejustificate, rușinea, jena, dezamăgirea, lipsa de speranță, lipsa de putere, dependența, victimizarea, descurajarea;*
- *Disting adecvat formele nonverbale și paraverbale în comunicarea interpersonală;*
- *Contrabalansează sentimentele cu rațiunea, logica și realitatea;*
- *Aționează din dorință, nu din sentimentul de datorie, vină, forță sau obligație;*
- *Sunt independenți, încrezători în propriile forțe și au un moral pu-*

ternic, manifestă optimism, rămânând, totodată, realiști;

- *Pot identifica adecvat emoțiile și sentimentele proprii și ale celor din jurul lor, nu se blochează în caz de frică sau îngrijorare, au control bun asupra trăirilor și reacțiilor emoționale.*

Studentilor pedagogi cu nivel scăzut sau mic de inteligență emoțională le aparțin următoarele calități:

- *Nu-și asumă responsabilitatea pentru propriile emoții și sentimente, ci dau vina pe cei din jur. Deseori atacă, comandă, critică, întrerup, dau sfaturi necerute, dau vina pe alții;*
- *Nu sunt sinceri, ascund informații sau chiar mint în legătură cu sentimentele proprii;*
- *Exagerează sau minimalizează propriile sentimente, sunt indirecti și evazivi;*
- *Sunt insensibili la sentimentele celor din jur, nu sunt empatici, nu simt compasiune;*
- *Sunt rigizi, inflexibili, au nevoie de reguli clare pentru a se simți în siguranță;*
- *Nu se gândesc la emoțiile și sentimentele celorlalți înainte de a acționa;*
- *Deseori se lasă „purtați de val” în ciuda bunului simț, sunt ușor influențabili;*
- *Pot fi mult prea pesimiști, ducând la distrugerea buneii dispoziții a celor din jur, iar uneori pot fi supra optimiști, până la punctul în care devin nerealiști, negând temerile fundamentate ale celorlalți.*

Concluzii:

Studiul realizat a scos în evidență necesitatea prezenței și valoarea inteligenței emoționale la studenți, indicând o mulțime de avantaje în formarea profilului lor cultural și a pregăti-

rii pentru viitoarea activitate profesională, dar, totodată, ne-a permis să facem și unele precizări despre elementele inteligenței emoționale, care au pondere în asigurarea succesului personal și profesional. Ele sunt:

- *Cunoașterea propriilor emoții.* În relațiile cu ceilalți se transmit anumite tipuri de informații, sentimente sau reacții, dificil de exprimat în mod clar și corect, întrucât nu se reușește decodificarea adecvată a conținutului. Cel mai des aceste tipuri de situații sunt generatoare de conflicte. Pentru evitarea lor, e necesar să-i învățăm pe studenți să descifreze ce anume înseamnă aceste emoții și mesaje exprimate atât la nivel verbal cât și la cel non-verbal, astfel încât să fie corect recepționat conținutul mesajelor. Cunoașterea emoțiilor personale și folosirea lor adecvată este extrem de importantă în stabilirea relațiilor interpersonale, asigurând succes acestor relații.

- *Gestionarea emoțiilor.* Prin cunoașterea și controlarea emoțiilor personale se pot obține informații importante asupra felului în care decurge gândirea, asupra scopurilor și aspirațiilor de viață și asupra modului în care fiecare își definește succesul personal în cadrul unui grup social. Am sesizat că unii studenți cu trecut academic impresionant nu se simt împliniți din punct de vedere emoțional, și alții care nu au realizat în acest aspect atât de multe, manifestau satisfacție pentru modul lor de viață. Credem ar fi problemă că, pentru unii, nevoia satisfacerii ar însemna atingerea potențialului maxim de dezvoltare. Numai realizarea scopului poate da un sentiment de succes, afirmare și de satisfacție emoțională. Scopul nu se poate cumpăra sau moșteni: el trebuie realizat.

▪ *Direcționarea emoțiilor către un scop.* Scopul este criteriul după care se gestionează emoțiile. În acest sens, este foarte importantă cunoașterea scopului, a dorințelor, pentru formarea unui comportament potrivit în vederea realizării opțiunilor înaintate. Este de la sine înțeles că studentul care are foarte clar stabilite anumite obiective profesionale, știe exact ce dorește și se va realiza din punct de vedere carieristic.

▪ *Prezența empatiei.* Capacitatea de a se identifica mintal și emoțional cu dorințele, așteptările, sentimentele altei persoane necesită conștiința de sine și conștiința altui sine (adică obiectul empatiei), un cadru moral și un cadru estetic de referință. Pentru dezvoltarea capacităților empatice este necesar să se cunoască și să se conștientizeze propriile stări emoționale, deoarece empatia nu înseamnă trăirea emoțiilor altei persoane, ci doar înțelegerea lor, pornind de la experiența proprie. Empatia are o însemnătate destul de mare în stabilirea relațiilor interpersonale și este caracteristica esențială, care definește un bun lider (investigațiile ne-au demonstrat că, în grupele unde liderul utilizează stil em-

patic de conducere a grupului, relațiile interpersonale între membrii grupului sunt foarte prietenoase, pozitive, cu un grad sporit de reciprocitate).

▪ *Capacitatea de a construi relații pozitive.* În momentul când se canalizează energia și emoțiile pe un scop, se exprimă și se identifică emoțiile într-o manieră coerentă. Astfel, se reușește conștientizarea comportamentului și asumarea responsabilității în relațiile interpersonale, lucru care ajută la reducerea conflictelor.

Inteligența emoțională, fiind o componentă importantă a competențelor emoționale (iar competențele emoționale sunt recunoscute în spațiul european al învățământului ca standarde profesionale a cadrelor didactice), mai constituie și un generator al relațiilor armonioase cu ceilalți, este mijlocul de a inventaria forțele afective, este abilitatea de a interpreta corect situațiile personale, este forma de a convinge, a conduce, a negocia, a aplana conflictele, de a coopera și de a lucra în echipă – toate acestea fiind și constituate ale profilului cultural al cadrului didactic, care, în esența sa, influențează calitatea serviciilor educaționale.

Referințe bibliografice

1. Cojocaru-Borozan Maia, *Teoria culturii emoționale*, Chișinău, Tipografia UPS „I. Creangă”, 2010.
2. Cojocaru-Borozan M., *Condiții definitorii pentru dezvoltarea culturii emoționale a viitorilor pedagogi*// Pedagogia umanistă în contextul culturii învățării//Materialele conferinței științifico-practică internațională. Chișinău, 2009.
3. Cosnier Jacques, *Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor*, Iași, Editura Polirom, 2007.
4. Elias Maurice J., Tobias Steven E., Fridlander Brian S., *Inteligența emoțională în educarea copiilor*, București, Editura Curtea veche, 2002.
5. Goleman D., *Inteligența emoțională*, București, Editura Curtea veche, 2008.
6. Goleman D., *Inteligența emoțională cheia succesului în viață*, București, Editura Allfa, 2004.
7. Roco Mihaela, *Creativitate și inteligență emoțională*, Iași, Editura Polirom, 2004.
8. Stein Steven J., Book Howard E., *Forța inteligenței emoționale: inteligența emoțională și succesul vostru*, București, Editura Allfa, 2003.
9. Wood Robert, Tolley Harry, *Inteligența emoțională prin teste*, București, Editura Meteor press, 2003.

